

The effect of cooperative learning on development of social skills

Mohammad Reza Keramati¹ - Valiollah Farzad² - Bahram Mohsen Pour³ -
S. Hassan Alamoulhoda⁴

Abstract:

Aim: The general aim of this field work was to study efficacy the cooperative learning may have over development of social skills .

Method: The present research is quasi-experiment one This field of study was conducted on 5th grade students of the seven education districts of city of Mashhad and samples were taken randomly. Test of development of social skills (researcher-made) was the essential instrument of this field work. In analyzing the findings , T test and variance analysis were used.

Result: Results indicated that cooperative learning has remarkable effects on development of social skills in boy and girl students. Result this field work is congruent with most perspectives provided and researches conducted by others.

Keywords: cooperative learning, development of social skills student.

¹. Assistant Prof of University of Tehran

². Associat Prof of University of Teacher Trainig

³. Associat Prof of University of Teacher Trainig

⁴. Associat Prof of University of Mashhad

تاثیر یادگیری از طریق همیاری بر تقویت مهارت‌های اجتماعی دانش آموزان

محمد رضا کرامتی^۱ ولی اله فرزاد^۲ بهرام محسن پور^۳ سید حسن علم الهدی^۴

چکیده

هدف: مطالعه تاثیر یادگیری از طریق همیاری بر تقویت مهارت‌های اجتماعی. روش: تحقیق حاضر از نوع شبه تجربی است جامعه تحقیق دانش آموزان پایه پنجم نواحی هفتگانه شهر مشهد و نمونه گیری به صورت تصادفی بوده است. آزمون رشد مهارت‌های اجتماعی (محقق ساخته) ابزار اساسی تحقیق بوده است. به منظور تجزیه و تحلیل یافته‌ها از آزمون T و تحلیل واریانس استفاده شده است. نتایج: علیرغم کوتاه بودن طول دوره اجرای تحقیق (چهار ماه) نتایج حاکی از تاثیر قابل توجه یادگیری از طریق همیاری بر رشد مهارت‌های اجتماعی دختران و پسران بوده است. نتایج نشان می‌دهد که نمره رشد مهارت‌های اجتماعی دختران و پسران تقریباً به یک اندازه افزایش داشته است. نتایج تحقیق با بسیاری از نظرها هم‌ارایه شده و تحقیقات انجام شده همخوانی دارد.

واژگان کلیدی: یادگیری از طریق همیاری، مهارت‌های اجتماعی، دانش آموز

رتال جامع علوم انسانی

۴۷@yahoo.com - Email.mkeramati - استادیار دانشگاه تهران^۱

۲- دانشیار دانشگاه تربیت معلم تهران

۳- دانشیار دانشگاه تربیت معلم تهران

۴- دانشیار دانشگاه فردوسی مشهد

مقدمه

سال هاست که در نظام آموزشی ایران معلمان با تکیه بر روش‌های سنتی، شاگردان را به حفظ مطالب درسی ترغیب می‌کنند و علیرغم اینکه همواره صحبت از فعال بودن شاگرد، رشد فکری و آزاد اندیشی می‌شود اما عملاً چنین نظرگاه‌هایی جنبه شعاری و آرزوی خود گرفته‌اند. از سوی دیگر صحبت از تقویت روحیه همکاری در بین شاگردان و رشد اجتماعی آنان می‌شود. اما در عمل نه تنها گام مؤثری در این راستا برداشته نمی‌شود بلکه اغلب اوقات رفاقت به نوعی رقابت تبدیل می‌شود که نتیجه آن حسادت، کینه و دشمنی است. سبک غالب در اکثر آموزش‌های کلاسی سنتی است به این معنا که شاگردان در زمینه یادگیری مفاهیم درسی، کمتر با موقعیت‌های چالش‌آور مواجه می‌شوند، فرصت‌های کمتری برای تعامل، همفکری، همکاری و بحث و گفتگوی معلم با شاگرد و شاگردان بایکدیگر فراهم می‌شود، دانش آموزان به یادگیری طوطی‌وار ترغیب می‌شوند، رقابت جایگزین همکاری می‌شود و احتمال خطر جمع‌گریزی و گوشه‌گیری در بین شاگردان افزایش می‌یابد.

در روش‌های سنتی معلمان اغلب گوینده بوده و از دانش آموزان انتظار دارند که به صحبت‌های آنها گوش دهند. بحث گروهی جایگاهی در کلاس ندارد و اگر سؤالی پرسیده شود موجب وادار کردن دانش آموزان به تفکر نمی‌شود. بلکه هدف این است که دانش آموزان برای امتحان آماده شوند. در چنین شرایطی زمینه‌های لازم برای رشد اجتماعی شخصیت شاگردان فراهم نمی‌شود و حتی پیشرفت تحصیلی و رشد فکری شاگردان نیز از تأثیرات نامطلوب این شرایط بی‌نصیب نمی‌ماند. (۱) به همین دلیل امروزه موضوع روش‌های آموزشی فعال، جایگاه ویژه‌ای در مباحث تربیتی پیدا کرده است.

به اعتقاد کارشناسان دانش آموزانی که به طور فعال به یادگیری می‌پردازند نه تنها بهتر فرا می‌گیرند بلکه از یادگیری لذت بیشتری هم می‌برند زیرا خود را مسئول یادگیری خویش

می‌دانند (۲). از جمله روش‌های فعال، یادگیری از طریق همیاری است.

شواهد نشان می‌دهد "بیشتر مسائلی که در روش سنتی و غیر فعال به چشم می‌خورد در رویکرد همیاری به حداقل می‌رسد. (۳) دانش آموزانی که در گروه‌های همیار به یادگیری می‌پردازند نسبت به کسانی که بطور انفرادی یاد می‌گیرند احساس مسئولیت بیشتری دارند (۴) و تمایل بیشتری برای بحث و گفتگو دارند. البته به شرط اینکه هنگام اجرای این روش معلم از آمادگی لازم برخوردار باشد و بتواند کیفیت تعاملات دانش آموزان با یکدیگر را بهبود بخشد. (۵) اما نکته اساسی این است که به هر گونه بحث و گفتگو در گروه‌های کوچک نمی‌توان اصطلاح «یادگیری از طریق همیاری» را اطلاق نمود. زمانی می‌توان این اصطلاح را برای فعالیت‌های گروهی بکار برد که مشخصه‌های اساسی آن در فرایند اجرا عملاً مورد توجه قرار گیرند. حال این سؤال اساسی مطرح می‌شود که آیا اصولاً یادگیری از طریق همیاری به گونه‌ای که صاحب‌نظران دهه حاضر آن را معرفی کرده‌اند می‌تواند در کشور ما اجرا شود و نتایج مثبت را عاید دانش آموزان نماید؟ مقاله حاضر در صدد است تأثیر آن را در محدوده مشخصی از کشور مورد مطالعه قرار دهد. همچنین برای گرفتن نتیجه دقیق‌تر موضوع پژوهش، به پایه پنجم ابتدایی محدود می‌گردد.

سابقه پژوهش

به اعتقاد کارشناسان، دانش آموزانی که از طریق یادگیری فعال به یادگیری می‌پردازند نه تنها بهتر فرا می‌گیرند بلکه از یادگیری لذت بیشتری هم می‌برند. (۲) از جمله روش‌های فعالی که امروزه توجه صاحب‌نظران تعلیم و تربیت را به خود جلب کرده است، یادگیری از طریق همیاری است.

طرفداران، در تعریف این رویکرد بر مبادله فعال عقاید بین گروه‌های کوچک تأکید می‌ورزند زیرا بر این باورند که این تعاملات نه تنها موجب افزایش علاقه دانش آموزان به مدرسه و

حس وظیفه شناسی، رشد مهارتهای کلامی، کاهش اضطراب، تقویت مهارتهای خودرهبیری و کاهش وابستگی دانش آموزان به معلم گردیده (۲۱، ۲۰، ۱۹، ۱۸) و در نتیجه زمینه های مناسبی را برای تقویت مهارتهای اجتماعی دانش آموزان فراهم می سازد. زیرا هر یک از این اثرات در واقع یک نوع مهارت اجتماعی است که حاصل اجرای یادگیری از طریق همیاری است. نتایج برخی از پژوهش ها حاکی از آن است که به دلیل جو دوستی و رفاقت ناشی از یادگیری از طریق همیاری، مهارت های اجتماعی دانش آموزان دختر به مراتب بیشتر از پسران تقویت می شود (۱) در حالی که جانتسون و همکاران (۸) بر این باورند که این رویکرد در تقویت مهارت های اجتماعی همه دانش آموزان (اعم از دختر، پسر، قوی، ضعیف و متوسط) سودمند است. تحقیقات دیگر هم این عقیده را مورد تایید قرار داده است (۴).

مهارتهای اجتماعی را می توان رفتارهای کلامی و غیر کلامی مقبول، هدفمند، به هم مرتبط و تحت کنترل و آموختنی تعریف کرد که جنبه تعاملی داشته، موجب شروع و تداوم روابط متقابل و مثبت گردیده، عزت نفس افراد را افزایش داده و پذیرش اجتماعی را تسهیل می نماید (۱). کارتلج و میلبرن (۲۲) مهارتهای اجتماعی را به شش دسته نظیر مهارتهای اجتماعی آغازین، یسرفته، احساس و ادراک، جایگزین، مواجهه با فشار و مهارتهای برنامهریزی تقسیم کرده اند.

اون هارجی^۱ و همکاران (۲۳) به دوازده مهارت اجتماعی در ارتباطات میان فردی اشاره می نمایند: ارتباط غیر کلامی، پاداش و تقویت، پرسش، بازگرداندن، آماده سازی و خاتمه دادن، توضیح دادن، گوش دادن، افشای خود، نفوذ، ابراز وجود و

تحصیل می شود بلکه در تقویت مهارتهای اجتماعی و رشد تفکر انتقادی (۶) و به حداکثر رسیدن یادگیری نیز تاثیر دارد. (۷) یادگیری از طریق همیاری به یک روش خاص محدود نمی شود بلکه مجموعه وسیعی از روشها را شامل می گردد که از طریق آنها کلاس درس بشکل انعطاف پذیر و کار آمد سازماندهی و اداره می شود. وسعت دامنه یادگیری مشارکتی به حدی است که هر معلمی می تواند متناسب با شرایط، موقعیت و فلسفه خود شکلی از آن را مورد استفاده قرار دهد. پشتوانه نظری، تجربی و اجرایی یادگیری از طریق همیاری را در حال حاضر به یک الگوی قدرتمند تبدیل نموده به گونه ای که با نظریات مردم شناسی، جامعه شناسی، اقتصاد، سیاست، روانشناسی رشد، زیانشناسی و روانشناسی یادگیری ارتباط پیدا کرده است (۸).

وابستگی درونی مثبت، پاسخگویی فردی، تعامل رو در رو، یادگیری مهارتهای اجتماعی، پردازش گروهی (۹)، کار گروهی برای انجام تکالیف مشترک، نیاز به یکدیگر در انجام امور (۱۰)، مشارکت داوطلبانه همه اعضاء در تصمیم گیریها و پذیرش مسئولیت تصمیمات اتخاذ شده، متناسب کردن وسازگار نمودن تصمیم اتخاذ شده با هدفهای مشترک گروهی (۱۱)، شفاف بودن هدفهای گروهی، فرصت برابر برای موفقیت (۱۲)، پاداشهای گروهی، مسئولیت فردی (۱۳) مشخصه های اساسی یادگیری از طریق همیاری هستند. کوهن اعتقادی به پاداش ندارد و می گوید "خطر پاداش در تعلیم و تربیت همانند خطر یک بمب اتمی در یک شهر تازه ساز است." (۱۴)

در زمینه ترکیب اعضاء گروه از نظر ویژگیهایی مانند نژاد، زبان، فرهنگ، روابط عاطفی، میزان توافق شاگردان با یکدیگر، پیشرفت تحصیلی و جنس دیدگاههای مختلفی مطرح شده است که اکثریت دیدگاهها بر نا همگونی اعضاء گروه همیار (۱۶ و ۱۵) و ترکیب گروهی ۴ نفر تاکید کرده اند. (۱۷ و ۱۰) نظرگاههای ارائه شده و تحقیقات انجام شده نشان دادند که یادگیری از طریق همیاری موجب تقویت حس همکاری، افزایش شوق به یادگیری و احساس مسئولیت فردی و گروهی، پرورش روحیه انتقادی و انتقادپذیری، تقویت قدرت گوش دادن، بهبود روابط عاطفی، افزایش اعتماد، احترام متقابل، تقویت

۱. Owen Hargie

۲. La Greca

۳. Santos

۴. Allsopp

۵. Moote

روش تحقیق

روش تحقیق شبه تجربی، متغیر مستقل یادگیری از طریق همیاری و متغیر وابسته تقویت مهارت‌های اجتماعی بود. علیرغم استفاده از روش تصادفی در انتخاب نمونه‌ها دانش‌آموزانی که در دو گروه آزمایشی و کنترل وضعیت تقریباً مشابهی داشتند به عنوان نمونه‌های واقعی تحقیق در نظر گرفته شدند و از این طریق هم‌تا سازی به عنوان یکی از مشخصه‌های اساسی تحقیق شبه تجربی رعایت گردید. جمعیت آماری، دانش‌آموزان پایه پنجم ابتدایی نواحی هفت گانه شهر مشهد در سال تحصیلی ۸۲-۸۱ بودند. نمونه‌های آماری از بین دانش‌آموزان پسر و دختر پایه پنجم ابتدایی نواحی ۲ و ۶ آموزش و پرورش شهر مشهد انتخاب شدند. نمونه‌گیری بصورت تصادفی در چند مرحله انجام شد. ابتدا از بین نواحی هفت گانه شهر مشهد ناحیه ۲ و ۶ به تصادف انتخاب شدند و سپس دبستان‌های ابتدایی هر ناحیه بر اساس جنسیت به دو گروه پسرانه و دخترانه تقسیم و از هر گروه دو دبستان به صورت تصادفی گزینش و نهایتاً از هر دبستان یک کلاس به شیوه تصادفی انتخاب گردید. لذا نمونه‌های تحقیق شامل چهار کلاس در گروه آزمایشی و چهار کلاس در گروه کنترل بودند. در گروه آزمایشی دو کلاس دختران و دو کلاس پسران در گروه کنترل نیز دو کلاس دختران و دو کلاس پسران تشکیل می‌دادند.

ابزارهای تحقیق

ابزارهای اساسی تحقیق عبارت بودند از: آزمون سنجش مهارت‌های اجتماعی محقق ساخته و الگوی پیشنهادی یادگیری از طریق همیاری. آزمون سنجش مهارت‌های اجتماعی میزان تقویت مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان را قبل و بعد از اجرای یادگیری از طریق همیاری می‌سنجید که ضریب پایایی آن پس از اجرا روی یک نمونه ۳۶ نفری ۸۹.۵ درصد بدست آمد و روایی آن توسط ۱۵ نفر از استادان دانشگاه‌های فردوسی، پیام نور و مرکز آموزش مدیریت دولتی خراسان تایید شد. الگوی پیشنهادی یادگیری از طریق همیاری که بر اساس جدیدترین نظریه‌ها و

تعامل در گروه‌های کوچک، لاگرکا^۴ و همکاران (۲۴) هشت زمینه مهم را برای آموزش مهارت‌ها مشخص کرده‌اند: لبخند زدن، خندیدن، احترام به دیگران، دعوت کردن دیگران، مهارت‌های گفت و شنود، تشریک مساعی، سخن محبت آمیز گفتن و ظاهر آراسته داشتن. به اعتقاد سانتوس^۵ و السوپ^۶ (۲۵) مهمترین مهارت‌های اجتماعی عبارتند از: تشکر کردن، روبرو شدن با ترس، عصبانیت و تعارض، به خود پاداش دادن، سوال کردن، مسئولیت و پیامد رفتار خود را پذیرفتن، گوش دادن، با از دست دادن چیزی به خوبی کنار آمدن، از اشتباهات درس گرفتن، نسبت به خود نگرش مثبت داشتن، از دستورالعمل‌ها پیروی کردن، دوست یابی، احساسات دیگران را درک کردن، با دیگران همکاری موثر داشتن، احتمال خطا کردن را پذیرفتن، نوبت را رعایت کردن و جواب نه از دیگران را تحمل کردن. موت^۷ و همکارانش (۲۶) نیز انواع مهارت‌های اجتماعی را به سه دسته کلی تقسیم می‌کنند: رفتارهای تعاملی مناسب با دیگران، واکنش مناسب هنگام برد یا زمان باخت و درس گرفتن از تجارب برای تقویت رفتارهای مطلوب و کاهش رفتارهای نامطلوب خود. با توجه به نظرگاه‌های مطرح شده می‌توان مهمترین مهارت‌های اجتماعی را به صورت زیر فهرست نمود: احترام گذاشتن به دیگران، همکاری، انجام دادن وظیفه، انجام کار در برابر دیگران، دوست یابی، سوال کردن، گوش دادن، مسئولیت پذیری، رعایت مقررات، پذیرش جواب «نه» از دیگران، و دادن جواب «نه» به دیگران و همچنین شرکت در فعالیت‌های گروهی (۲۷). به منظور آموزش مهارت‌های اجتماعی، شناخت نارسایی‌های مربوط به مهارت‌های اجتماعی ضروری است و برای شناخت نارسایی‌ها، سنجش مهارت‌ها ضرورت می‌یابد و زمانی که صحبت از سنجش مهارت‌ها می‌شود موضوع روش‌های سنجش و ابزار سنجش مطرح می‌شود. ارزیابی توسط بزرگسالان، همسالان و خود کودک سه روش عمده هستند که طبق دیدگاه‌های مطرح شده سنجش توسط خود کودک علیرغم محدودیت‌هایی که دارد بر سایر روش‌ها برتری دارد (۱).

نشریه مددکاری اجتماعی

دارد. ضمن اینکه نمره دختران در پیش آزمون اندکی کمتر از پسران است.

جدول ۲- داده های مربوط به پس آزمون مهارت‌های

اجتماعی

گروه	تعداد نمونه	میانگین	
		انحراف خطای	معیار
آزمایشی	۶۶	۱۶/۵۶۸۲	۱/۶۸۷۹
کنترل	۶۶	۱۴/۸۹۷۷	۲/۰۳۰۵
آزمایشی	۳۴	۱۶/۵۹۵۶	۱/۶۲۰۲
کنترل	۳۴	۱۴/۹۳۳۸	۱/۷۲۳۶
آزمایشی	۳۲	۱۶/۵۳۹۱	۱/۷۸۲۷
کنترل	۳۲	۱۴/۸۵۹۴	۲/۳۴۰۹

جدول ۲ نشان می‌دهد که میانگین نمره پس آزمون مهارت‌های اجتماعی در گروه آزمایشی بیشتر از گروه کنترل است. ضمن اینکه نمره دختران در پس آزمون اندکی بیشتر از پسران است.

جدول ۳- تفاضل نمره مهارت‌های اجتماعی دانش آموزان در

پیش آزمون و پس آزمون

گروه	تعداد نمونه	میانگین	
		انحراف خطای	معیار
کنترل	۶۶	۲/۰۳۰۳	۱/۱۹۵۸
جمعیت	۶۶	۰/۳۱۰۶	۱/۱۴۱۹

جدول ۳ نشان می‌دهد که نمره دانش آموزان گروه آزمایشی در پس آزمون ۲/۰۳۰۳ افزایش داشته است در حالی که نمره دانش آموزان گروه کنترل ۰/۳۱۰۶ افزایش نشان می‌دهد.

جدول ۴: خلاصه آزمون t برای مقایسه رشد مهارت‌های

اجتماعی دانش آموزان گروه آزمایشی و کنترل

ارزش t محاسبه شده	درجه آزادی	احتمال معنا داری
۵/۱۴۰	۱۳۰	۰۰۰ معنا دار

جدول ۴ نشان می‌دهد که پیشرفت ایجاد شده در نمره مهارت‌های اجتماعی در پس آزمون گروه آزمایشی معنا دار می‌باشد زیرا مقدار محاسبه شده t یعنی ۵/۱۴۰ بیشتر از مقدار

پژوهش های انجام شده طراحی گردیده بود. توسط ۲۰ نفر از صاحب نظران تعلیم و تربیت و ۴۵ نفر از سرگروهها و معلمان موفق روالی شد. این الگو شامل محتوای آموزش معلمان و والدین بود: محتوای آموزش معلمان طی ده جلسه ۹۰ دقیقه ای توسط پژوهشگر به معلمان گروه آزمایشی تدریس شد و محتوای آموزش والدین طی شش جلسه به صورت سخنرانی و کارگاهی آموزش داده شد.

به منظور تجزیه و تحلیل داده ها و آزمون فرضیه ها از آزمون t و تحلیل واریانس استفاده شد. همچنین سطح اطمینان مود قبول برای پذیرش و رد فرضیه ها ۹۹٪ و احتمال خطا ۱٪ پیش بینی گردید.

نتایج

این تحقیق که دامنه کار خود را به پایه پنجم ابتدایی محدود نموده تاثیر یادگیری مشارکتی را بر تقویت مهارت‌های اجتماعی دانش آموزان مورد مطالعه قرار داد و به همین منظور فرضیه زیر مورد آزمون قرار گرفت:

دانش آموزانی که بر اساس یادگیری از طریق همیاری آموزش می بینند نسبت به دانش آموزانی که بر اساس رویکرد سنتی آموزش می بینند از مهارت‌های اجتماعی بالاتری برخوردارند.

جدول ۱- داده های مربوط به پیش آزمون مهارت‌های

اجتماعی

گروه	تعداد نمونه	میانگین	
		انحراف خطای	معیار
آزمایشی	۶۶	۱۴/۵۳۷۹	۲/۸۹۹۵
کنترل	۶۶	۱۴/۸۵۷۱	۱/۹۱۸۳
آزمایشی	۳۴	۱۴/۴۷۰۶	۱/۵۷۱۲
کنترل	۳۴	۱۴/۵۳۶۸	۱/۵۸۷۳
آزمایشی	۳۲	۱۴/۶۰۹۴	۲/۲۱۹۷
کنترل	۳۲	۱۴/۶۴۰۶	۲/۴۲۲۳

جدول ۱ نشان می‌دهد که میانگین نمره پیش آزمون مهارت‌های اجتماعی در گروه آزمایشی تفاوت بسیار ناچیزی با گروه کنترل

تأثیر یادگیری از طریق همیاری بر تقویت مهارت‌های اجتماعی

محمد رضا کرامتی

(یادگیری) و وسیله (نمره و پیشی گرفتن از دیگران)، افزایش حالت انفعالی در شاگردان، تضعیف عزت نفس و وابستگی بیش از حد به دیگران و نابرابری در برخورداری از فرصت‌های آموزشی در کلاس درس شده است و به همین دلیل است که صاحب‌نظران در دهه حاضر جوانب مختلف یادگیری از طریق همیاری را به عنوان یک رویکرد نوین مورد مطالعه قرار داده و بر ضرورت کاربرد آن در کلاس درس تاکید کرده‌اند. این روش گرچه در چند دهه گذشته مطرح گردید، اما در دهه حاضر جوانب مختلف آن بررسی و ابیاد مختلف و تازه‌ای به آن افزوده شد و این موضوع موجب شد تا نتوان اصطلاح یادگیری از طریق همیاری را به هر گونه کار گروهی، تشکل گروهی و بحث گروهی اطلاق نمود.

گروه‌های کوچک ناهمگون، مشارکت همه اعضا در انجام تکالیف یادگیری مهارت‌های اجتماعی از یکدیگر و از معلم، وابستگی درونی مثبت، احترام متقابل، احساس مسئولیت فردی و گروهی، ارزشیابی عملکرد فردی و گروهی بطور مستمر، خشنودی اعضا گروه از کار کردن با یکدیگر، ارتباط چهره به چهره، اعتماد، عشق و علاقه اعضا به یکدیگر مشخصه‌های اصلی یادگیری از طریق همیاری محسوب می‌شوند. بدیهی است در آغاز کار فقدان یک یا چند مورد از این مشخصه‌ها نباید معلمان را نومید کند و آنها را از ادامه کار بازدارد. معلمان با حمایت مدیران و اولیاء مدرسه و همکاری دانش‌آموزان و والدین می‌توانند گام‌های اولیه را برای شروع یک سفر طولانی بردارند و در حین عمل مشخصه‌های فوق را گسترش دهند و یا حتی مشخصه‌های جدیدی را اضافه کنند.

نتایج حاصل از تحقیق حاضر پس از اجرای یادگیری از طریق همیاری نیز نشان داد که علیرغم کوتاه بودن طول دوره اجرای روش، تأثیر پذیری معلمان و دانش‌آموزان از روش‌های سنتی و محدودیت‌های ناشی از متمرکز بودن نظام آموزشی، معلمان گروه آزمایشی توانستند گروه‌های همیار را تا حدودی در کلاس درس پی‌ریزی نمایند که مهمترین عامل آن همکاری مؤثر معلمان، مدیران و مسؤولان نواحی مورد مطالعه و اجرای دقیق برنامه محتوای آموزش معلمان و والدین بود و این موضوع حاوی

بحرانی جدول ۲ یعنی ۲/۵۸ می‌باشد. بنابراین ضمن تایید فرضیه اول می‌توان گفت که پیشرفت ایجاد شده حاصل عمل آزمایشی یعنی روش یادگیری از طریق همیاری است.

جدول ۵- تأثیر جنسیت، عمل آزمایشی و تعامل جنسیت

و عمل آزمایشی بر تقویت مهارت‌های اجتماعی

منبع	درجه واریانس آزادی	F	احتمال معناداری
جنسیت	۱	۱/۵۱	۰/۳۶۳
عمل آزمایشی	۱	۹۷/۴۷۴	۰/۰۰۰
تعامل جنسیت و عمل آزمایشی	۱	۲/۳۸۳	۰/۰۶۷

جدول ۵ نشان می‌دهد که تأثیر جنسیت بر تقویت مهارت‌های اجتماعی معنادار نیست، تأثیر عمل آزمایشی (یادگیری از طریق همیاری) بر تقویت مهارت‌های اجتماعی معنادار است و تأثیر تعامل جنسیت و عمل آزمایشی بر تقویت مهارت‌های اجتماعی معنادار نیست.

بحث و نتیجه‌گیری

دیدگاه‌های هزاره سوم در زمینه تعلیم و تربیت، دستخوش تغییرات اساسی گردیده و باورهای قبلی دست‌اندرکاران را تا حدودی تکان داده‌اند که روش‌های آموزشی نیز از این تغییرات بی‌نصیب نمانده‌اند. امروز رویکرد‌های رقابتی و حتی انفرادی سنتی قلمداد شده و جای خود را به رویکرد‌های نوین آموزشی داده‌اند و این در حالی است که رویکرد‌های سنتی - بویژه رقابتی - در گستره وسیعی بر مدارس سایه افکنده‌اند همانطور که سوابق نظری و تجربی تحقیق نشان می‌دهد چنین شرایطی موجب تضعیف روابط عاطفی، تقویت حس حسادت، کینه و دشمنی در بین دانش‌آموزان، عدم رشد طبیعی مهارت‌های اجتماعی، افزایش اضطراب و نگرانی در کلاس درس، افزایش یادگیری سطحی و طولی وار، شدت یافتن میزان تنفر از مدرسه و کاهش شوق یادگیری، نومیدی، سر خوردگی و بی‌تفاوتی، جایجا شدن هدف

نظر متخصصان و همکاری والدین، مدیران و معلمان نسبت به تدوین و اجرای برنامه های استراتژیک در زمینه آموزش مهارت های اجتماعی به کودکان اقدام نموده و در این خصوص رویکرد یادگیری مشارکتی را مورد توجه قرار دهند. به تصمیم گیرندگان آموزش و پرورش پیشنهاد می شود زمینه استفاده معلمان از روش یادگیری از طریق همیاری را در همه دروس، مقاطع و پایه های تحصیلی فراهم سازند. مسئولان آموزش ضمن خدمت آموزش و پرورش در سطح وزارت و استانها می توانند از طریق برگزاری سمینارها، همایش های علمی و دوره های آموزشی، مدیران معلمان، راهنمایان آموزشی را با رویکرد یادگیری از طریق همیاری آشنا نمایند. بهتر است محتوای آموزش در دوره های مذکور بر اساس جدیدترین دیدگاهها و یافته های پژوهشی باشد زیرا بسیاری از فعالیتهایی که توسط معلمان در کلاسها به عنوان کار گروهی انجام می شود گرچه ارزشمند هستند اما در واقع یادگیری از طریق همیاری محسوب نمی شوند و چنانچه معلمان از مبانی علمی یادگیری از طریق همیاری مطلع باشند بهتر می توانند فعالیتهای مذکور را به فعالیتهای همیارانه تبدیل کنند. از آنجایی که کاربرد یادگیری از طریق همیاری در کلاس درس تقریباً تجربه تازه ای برای معلمان است، پیشنهاد می شود همانطور که گروههای همیار در کلاس درس ایجاد می شود، گروههای همیارانه معلمان نیز به منظور تبادل نظرات و تجربیات در مدرسه تشکیل گردد تا اینکه از این طریق زمینه تقویت برنامه معلم پژوهنده در قالب گروههای همیاری فراهم شود. به مدیران مدارس توصیه می شود از طریق تشکیل جلسات انجمن اولیاء و مربیان و اجرای مستمر برنامه های آموزش خانواده، روشهای تربیتی و آموزشی خانواده و مدرسه را هماهنگ ساخته و از این طریق ضمانت اجرای مؤثر یادگیری از طریق همیاری در کلاس درس را افزایش دهند. معلمان می توانند با همکاری مدیران مدارس و والدین نسبت به تشکیل گروههای همیار دانش آموز پژوهنده در خارج از کلاس درس اقدام و از این طریق ضمن رشد مهارت های اجتماعی، پژوهش انگیزی را در دانش آموزان تقویت نمایند.

این پیام نوید بخش است که در صورت رفع محدودیت های مذکور شاهد اثر بخشی بسیار بالای این روش در مدارس کشورمان خواهیم بود. نتایج عمده تحقیق حاضر که حاصل اجرای رویکرد یادگیری از طریق همیاری در پایه پنجم ابتدایی بود عبارتست از:

۱- طبق یافته های تحقیق حاضر میانگین نمره مهارت های اجتماعی گروه آزمایشی و کنترل قبل از اجرای روش یادگیری از طریق همیاری تقریباً یکسان بود اما پس از اجرای روش میانگین گروه آزمایشی به نحو قابل ملاحظه ای افزایش یافت. در حالی که میانگین گروه کنترل افزایش بسیار ناچیزی داشت. بنابراین می توان نتیجه گرفت یادگیری از طریق همیاری در تقویت مهارت های اجتماعی دانش آموزان پایه پنجم ابتدایی مؤثر بوده است. این نتیجه با دیدگاه، الیزابت کوهن (۱۸)، فارل (۲۰) و پژوهش انجام شده توسط هرید (۹) همخوانی دارد.

۲- طبق یافته های تحقیق حاضر میانگین نمره مهارت های اجتماعی دختران در گروه آزمایشی قبل از اجرای روش یادگیری از طریق همیاری اندکی کمتر از میانگین نمره پسران بود. اما پس از اجرای روش، نمره مهارت های اجتماعی دختران در گروه آزمایشی اندکی بیشتر از نمره پسران، افزایش نشان داد. با این وجود نتایج تحلیل واریانس حاکی از این بود که این تفاوتها بسیار ناچیز است. بنابراین روش یادگیری از طریق همیاری در تقویت مهارت های اجتماعی دختران و پسران پایه پنجم ابتدایی تقریباً به یک اندازه مؤثر بوده است. گرچه نتایج بسیاری از تحقیقات انجام شده نشان داده که یادگیری از طریق همیاری برای همه دانش آموزان اعم از دختر و پسر، قوی و ضعیف تقریباً به یک اندازه سودمند است. (۸ و ۴) اما پاره ای از بررسی ها نشان می دهند که دختران از اجرای این رویکرد بیشتر سود می برند. (۱)

بر اساس نتایج تحقیق پیشنهاد می شود نویسندگان کتابهای درسی با آگاهی از مبانی نظری و تجربی یادگیری از طریق همیاری، محتوای کتابهای درسی را به گونه ای سازماندهی کنند که از طریق روش مذکور قابل آموزش دادن باشد. به تصمیم گیرندگان آموزش و پرورش پیشنهاد می شود با استفاده از

منابع

۱) کرامتی، محمد رضا (۱۳۸۴). یادگیری مشارکتی. چاپ دوم. مشهد: انتشارات فرا انگیزش.

۲) Gardner, J and Jerome Jewler (۲۰۰۰). Your college experience: strategies for success, Wadsworth Publishing Company, U. S. A

۳) Whicher, K.M., Nunnery, J.A. (۱۹۹۷). Cooperative learning in the classroom. The Journal of Educational Research, Vol. ۹۱, No. ۱.

۴) Onwuebuze, A. (۲۰۰۱). Relationship between peer orientation and achievement cooperative learning-based research.... Journal of Educational Research, ۹۴.

۵) Ross, A. (۲۰۰۰). Effects of feedback on student behaviour in cooperative learning groups in a grade V math class, Elementary School Journal, ۹۴.

۶) Gokal, A. (۱۹۹۵). Cooperative learning, Collaborative Learning Education, Vol. ۷, No. ۱.

۷) Onwuebuze, A. Daros, D. (۲۰۰۲). Should I cooperate with my classmates? Paper presented at the annual conference of the American Educational Research Association, Canada.

۸) Johnson, D. Roger Johnson. And Mary Beth Stanne. (۲۰۰۰). Cooperative learning methods: A meta-analysis, University of Minnesota.

۹) Herried, C. F. (۲۰۰۰). Why isn't cooperative learning used to teach science? American Institute of Sciences. <http://www.findarticles.com>.

۱۰) Millis, B. J. (۱۹۹۶). Cooperative learning, instructional excellence. Retreat, United State Air Force Academy, <http://www.utc.edu/teaching-resource-center/cooplear.html>.

۱۱) Foley, R.M. (۲۰۰۱). High School principal, High School Journal, Vol. ۸۵, Issue ۱.

۱۲) Ryan, K., Cooper, J. (۱۹۹۸). Those who can teach, Boston, New York.

۱۳) Slavin, R. (۱۹۹۱). Group rewards make group work, Educational Leadership, ۴

۱۴) Kohn, A. (۱۹۹۵). Punished by rewards? Educational Leadership, Vol. ۵۳, No. ۱.

۱۵) Dumas, Alexander. (۲۰۰۲). All for one, one for all, California Department of Education, <http://cde.ca.gov/iasa/cooplmg> ۲.htm.

۱۶) Hirst, L. A., and Christy Slavik. (۲۰۰۰). Effective language, education practices and native language survival, Center for Excellence in Education Northern Arizona University.

۱۷) Kagan, S. (۱۹۹۸). Cooperative learning, University of California.

۱۸) Cohen, Elizabeth. (۱۹۹۴). Designing groupwork teacher, College press, Columbia University.

۱۹) Hung, L. (۲۰۰۰). Tidbits on the teaching of mathematics in girls Schools, Chinese Education and Society, Vol. ۳۴, Issue ۱.

۲۰) Shumaker, J. and others. (۲۰۰۲). Social Skills and learning disabilities, Association of America.

۲۲) کارتلیج جی و اف میلبرن. (۱۳۷۵). آموزش مهارت‌های اجتماعی به کودکان، ترجمه محمد حسین نظری نژاد، مؤسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی، چاپ سوم.

۲۳) هارجی اون و همکاران. (۱۳۷۷). مهارت‌های اجتماعی در ارتباطات میان فردی، ترجمه خشایار بیگی و مهرداد فیروز بخت، انتشارات رشد، چاپ اول.

۲۴) La Greca and others. (۱۹۸۴). Social skills training with elementary school students, Journal of Consulting and Clinical Child Psychology, pp ۲۲۰-۲۲۵.

۲۵) Santos, K, and Allsopp, D. (۱۹۹۸). Collaborating to teach social skills, Publication of the North-western Consortium, Training and Technical Assistance Centers, Vol ۳, Issue ۱.

Juvenile Social Deviance: Causes, Consequences and Solutions

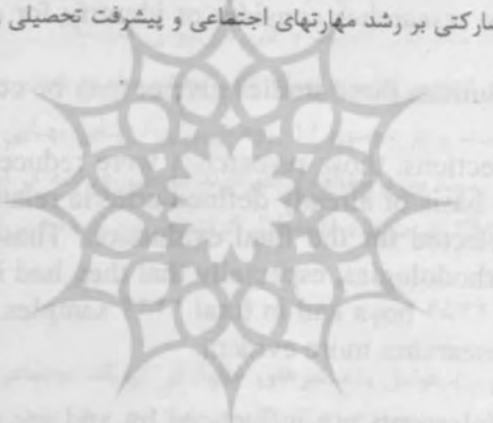
Mazoon Golchin

Abstract

Aim: In this paper the researcher tries to answer the following questions by examining the researches so far have been done on juvenile delinquency on the basis of a certain type of secondary analysis.

۲۴) Moote .J.R.,and others.(۱۹۹۹).Social skills training with youth in school settings, Research on Social Work Practice, Vol.۹. Issue ۴.

۲۷) کرامتی، محمدرضا.(۱۳۸۱). تأثیر یادگیری مشارکتی بر رشد مهارت‌های اجتماعی و پیشرفت تحصیلی ریاضی . سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی .

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

برمال جامع علوم انسانی

Abstract (continued) ... Results: Research shows that ... Discussion and delinquency ...